

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIO DRAUDIMO PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-549 23 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3037

2023 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2023 m. lapkričio 15 d. sprendimo Nr. S-VS-1176 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 23 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-3037 (toliau – Įstatymo projektas) dėl šių priežasčių:

1. Įstatymo projektas neatitinka Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 ir 5 punktuose nustatytų teisėkūros tikslingumo ir efektyvumo principų, nes siūloma priemonė – socialinio draudimo senatvės pensijos (toliau – pensija), skiriamos, iki asmuo sukanka senatvės pensijos amžių (toliau – išankstinė senatvės pensija), mokėjimo sąlygų lengvinimas – nesprendžia vyresnio amžiaus asmenų nedarbo ir užimtumo bei socialinės apsaugos mechanizmų nepakankamumo problemos, kurią Įstatymo projekto iniciatoriai nurodo kaip pagrindinę Įstatymo projekto rengimą paskatinusią priežastį, o Įstatymo projektu siūlomi pensijų sistemos pakeitimai nėra veiksmingiausia ir ekonomiškiausia Įstatymo projekto rengėjų keliamą teisinio reguliavimo tikslą leisianti pasiekti priemonė:

1.1. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2023 m. rugsėjo mėn. buvo 24 369 pensijų gavėjai, kuriems senatvės pensija mažinama dėl anksčiau gautos išankstinės senatvės pensijos ir kurių įgytas pensijų socialinio draudimo stažas yra mažesnis už Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo (toliau – Įstatymas) 23 straipsnio 2 dalyje nurodytą pensijų socialinio draudimo stažą. Vidutinė šių asmenų pensija – 410,28 euro. Šie asmenys išankstinę senatvės pensiją vidutiniškai gavo 37 mėnesius, taigi vidutiniškai per mėnesį gaunamos senatvės pensijos dydis jiems buvo sumažintas 11,84 proc., arba 55,10 euro. Nevertinant socialinio draudimo pensijų indeksavimo, vidutiniškai per išankstinės senatvės pensijos gavimo laikotarpį šiems asmenims būtų išmokėta po 15 180,36 euro. Pritarus Įstatymo projektu teikiamiems siūlymams, šią sumą išankstinės senatvės pensijos gavėjai vidutiniškai sumokėtų per 23 metus – senatvės pensijos amžiui pasiekus 65 metus, nesumažintą senatvės pensiją išankstinės pensijos gavėjai galėtų pradėti gauti sukakę apie 88 metus. Valstybės duomenų agentūros duomenimis, vidutinė vyrų ir moterų, sukakusių 65 metus, gyvenimo trukmė, žyminti laikotarpį, per kurį bus mokama senatvės pensija, 2022 m. buvo 16,86 metų, t. y. trumpesnė negu preliminarus terminas, nuo kurio jie

pradėtų gauti nesumažintą senatvės pensiją. Todėl realią siūlomo teisinio reguliavimo naudą gautų tik pavieniai išankstinės pensijos gavėjai.

1.2. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė 2022 m. liepos 11 d. vertinimo ataskaitoje Nr. VRE2 „Pensijų sistemos pokyčių vertinimas“ pažymėjo, kad „2021 m. į išankstinę senatvės pensiją išėjo daugiau asmenų nei 2019 m., iš jų sukaupusių 40 metų ir didesnę stažą padaugėjo 4,4 karto. Tam galėjo turėti įtakos įsigaliojusios palankesnės išankstinės senatvės pensijos sąlygos. <...> Išankstinės senatvės pensijos neturėtų būti įrankis spręsti vyresnio amžiaus žmonių nedarbo problemas.“ Europos Komisija 2021 m. išleistoje Žaliojoje knygoje dėl senėjimo nurodė, kad „užtikrinti pensijų sistemų adekvatumą ir tvarumą gali padėti ankstyvo išėjimo į pensiją ribojimas objektyviai pagrįstais atvejais, visuotinės teisės dirbti, sulaukus pensinio amžiaus, įvedimas ir lanksčios pensijų sistemos.“ Įstatymo projektu siūlomi Įstatymo pakeitimai ne tik neišspręs Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytų Įstatymo projekto rengimą paskatinusių problemų, bet jas dar labiau pagilins: dėl Įstatymo projektu siūlomo teisinio reguliavimo pagyvenusių asmenų įsidarbinimo galimybės nepadidės, o dalį asmenų tokie siūlymai skatins pasitraukti iš aktyvios darbo rinkos dėl patrauklesnių išankstinės pensijos mokėjimo sąlygų.

2. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad „pilietinėje visuomenėje solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimas, bylos Nr. 41/2000). Pritarus Įstatymo projektu siūlomam teisiniui reguliavimui, bus paneigtas solidarumo principas, kuriuo grindžiama pensijų sistema, nes įstatymų leidėjas nustatys nepakankamą ir vienpusį, išankstinės pensijos gavėjams palankesnę, palyginti su kitais pensijų gavėjais, kurie iki pensijos paskyrimo negavo išankstinės senatvės pensijos, teisinį reguliavimą, taip sumažindamas jų asmeninio indėlio ir atsakomybės reikšmę formuojant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 52 straipsnyje nustatytos pensijos mokėjimo prielaidas, nes pensijų sistemoje dėl perskirstymo per gyvenimą asmeniui išmokėtos pensijos sumos dydis nėra tapatus jo per gyvenimą įmokėtai pensijų socialinio draudimo įmokų sumai, o išankstinių senatvės pensijų mažinimo procentas apskaičiuojamas ne pagal paskolos grąžinimo principą, bet pagal draudimo matematikos principus, įvertinant asmenų vidutinę gyvenimo trukmę, sukakus senatvės pensijos amžių, ir tai, per kokią laikotarpį išmokamos pensijų sumos. Kartu pažymėtina, kad, nustatant mokėtinos pensijos dydį, asmens per visą gyvenimą įgyti pensijų apskaitos vienetai konvertuojami į eurus pagal pensijos mokėjimo dieną galiojančią, o ne pagal mokant įmokas galiojusią vertę (Įstatymo 18 straipsnis).

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras